

DANA ETİ

Temmuz 2020

Dünya Dana Eti Arz ve Kullanımı (bin ton)

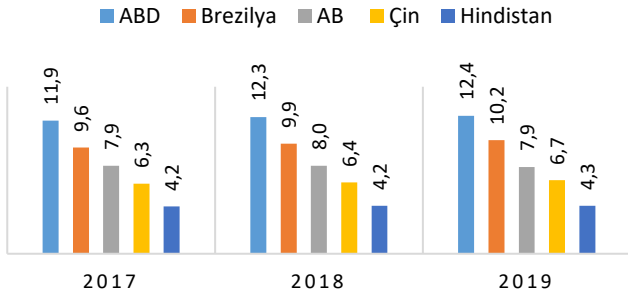
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Değişim ¹ (%)
Başlangıç Stokları	593	573	575	513	520	504	-3,1
Üretim	57.580	58.032	59.197	60.690	61.675	61.532	-0,2
İthalat	7.054	7.217	7.408	8.095	8.808	8.721	-1,0
Toplam Arz	65.227	65.822	67.180	69.298	71.003	70.757	-0,3
Tüketim	55.531	56.254	57.152	58.671	59.621	59.566	-0,1
İhracat	9.123	8.993	9.515	10.107	10.878	10.665	-2,0
Toplam Kullanım	65.227	65.822	67.180	69.298	71.003	70.757	-0,3
Bitiş Stokları	573	575	513	520	504	526	4,4

Kaynak: USDA, FAO (Erişim: 03.07.2020), ¹/ Verisi bulunan son iki pazarlama yılının değişimini göstermektedir.

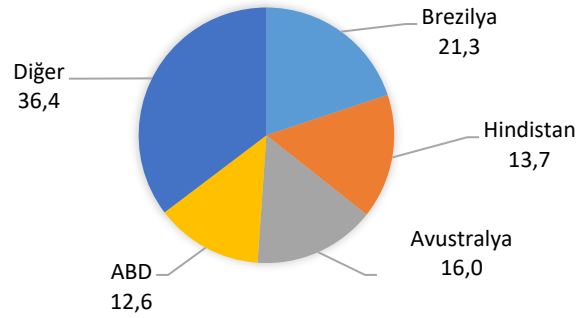
Dünya nüfusundaki artışa bağlı olarak, beslenme ve gıda sorunları da artmaktadır. Dengeli beslenme ve yeterli hayvansal protein alımı gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin öncelikli konusu haline gelmiş, bu nedenle gelişen teknoloji ve sanayileşme politikalarına rağmen hayvancılık sektörü stratejik önemini korumuştur. Son beş yıllık süreç incelendiğinde, dünya dana eti üretiminin yıllık 60 milyon ton civarında olduğu görülmektedir. USDA verilerine göre 2019 yılında dünya dana eti üretimi, bir önceki yıla göre %1,60 artarak 61 milyon 675 bin ton olmuştur. Dünya dana eti üretiminin 2020 yılında da bu seviyelerde olacağı tahmin edilmektedir. Dünyadaki toplam sığır varlığı incelendiğinde

ise, USDA verilerine göre 2015 yılında 1 milyar 242 milyon baş olan toplam sığır varlığı, 2018 yılında 1 milyar 269 milyon baş, 2019 yılında ise 1 milyar 278 milyon baş seviyelerine ulaşmıştır. Dünyada en fazla büyükbaş hayvan varlığına sahip ülke 371 milyon 700 bin baş ile Hindistan iken, Hindistan'ı sırasıyla Brezilya, Çin ve ABD takip etmektedir. Dünya 2019 yılına kadar dana eti tüketim artışının, üretim artışından daha yüksek oranda olması nedeniyle stoklarda azalma görülürken, 2020 yılında yaşanan Covid-19 hastalığı nedeniyle tüketim azalmış üretim azalmasına rağmen stoklar artmıştır.

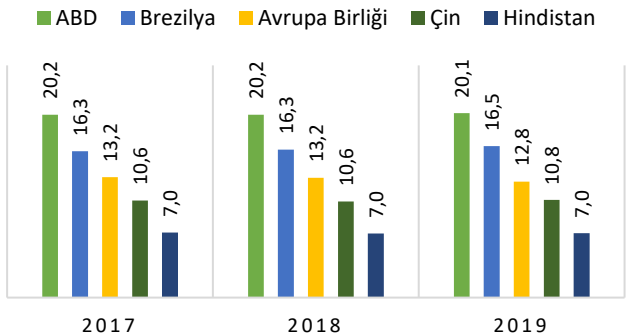
Dana eti üretiminde önemli ülkeler (milyon ton)

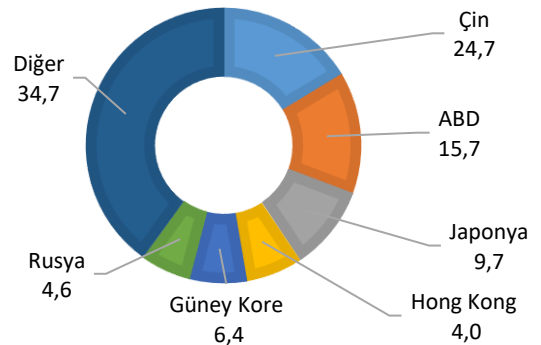
Ülkelere göre dana eti ihracatı (2019, %)

Dana eti üretiminde önemli ülkeler (%)

Dana eti ithalatında önemli ülkelerin payı (2019, %)

Küresel kırmızı et sektörü, gelişmiş bir endüstridir. Ülkeler arası et ticaretini; her ülkenin farklı kaynak yapısı, et seçiminde tüketici tercihleri ve ülke içi sanayi yapısı belirlemektedir. Düşük maliyetli et üretimi yapan ülkeler dünya ticaretinde rekabet etme avantajına sahiptir.

Hayvansal gıdalara talebin artması, gelişen teknolojinin kullanımı, hayvancılık sektörünü dünyada yaklaşık 1,5 milyar insanın geçim kaynağını oluşturan ekonomisi en hızlı büyüyen sektörlerden biri haline getirmiştir. Büyüyen ekonomiyle beraber ticaret de gelişmiş, 2019 yılında küresel dana eti ticareti 2018 yılına göre yaklaşık %8,8 oranında artmıştır. Dünya dana eti ithalat miktarı 2019 yılında 9 milyon tona yaklaşmıştır.

Önemli ithalatçı ülkeler Çin, ABD, Japonya, Güney Kore'dir. Diğer yandan Brezilya, Hindistan, Avustralya ve ABD en önemli ihracatçı ülkelerdir. Bu ülkelerde dünyadaki toplam dana eti ihracatının %63'ünü gerçekleştirmektedir.

Dünya dana eti üretimi 2015 ve 2016 yıllarında yaşanan El Nino ile beraber düşmüş, bu yıllardan sonra üretimde artış görülmeye başlanmıştır. Dana etinde ki küresel et ticareti 2019 yılında genişlemeye devam etmiştir. 2020 yılında ise Covid-19 virüsünün yayılması nedeniyle dana etindeki ekonomik büyümenin aksaklığa uğrayarak, gerileyeceği tahmin edilmektedir. Hale devam eden Covid-19 pandemisi nedeniyle Dünya genelindeki dana eti üretiminin de düşeceği öngörülmektedir.

Türkiye Dana Eti Arz ve Kullanımı (ton)

	2015	2016	2017	2018	2019	Değişim (%) ¹
ARZ						
Üretim	1.014.925	1.059.196	987.481	1.004.261	1.075.553	7,1
İthalat	17.574	5.720	18.879	55.752	5.046	-90,9
Toplam Arz	1.032.499	1.064.916	1.006.360	1.060.013	1.080.599	1,9
KULLANIM						
Tüketim	1.032.459	1.064.851	1.006.317	1.059.954	1.080.416	1,9
İhracat	40	65	43	159	183	15,1
Toplam Kullanım	1.032.499	1.064.916	1.006.360	1.060.113	1.080.599	1,9

Kaynak: TÜİK ve TEPGE Hesaplamaları, (Erişim: 03.07.2020),¹Verisi bulunan son iki yılın aynı aylarının değişimini göstermektedir.

Türkiye'de TÜİK verilerine göre, 2019 yılında 17 milyon 872 bin 331 büyükbaş, 48 milyon 481 bin 479 da küçükbaş hayvan bulunmaktadır. Sığır sayısı en fazla olan ilk 5 il sırasıyla Konya, Erzurum, İzmir, Diyarbakır ve Kars'dır. Bu beş il Türkiye sığır varlığının %20'den fazlasını oluşturmaktadır. Türkiye'de, son dönemde uygulanan politikalar ve hayvancılığa yapılan yatırımlar sayesinde kırmızı et ve canlı hayvan ithalatı düşmektedir. TÜİK verilerine göre Türkiye 2019 yılında bir önceki yıla göre, ithalatını %52,83 oranında azaltarak 17.594 başı damızlık olmak üzere toplam 689.069 baş sığır ithalatı gerçekleştirmiştir.

2019 yılında 5 bin 46 ton sığır eti ithal eden Türkiye, bir önceki yılda yaptığı ithalatın

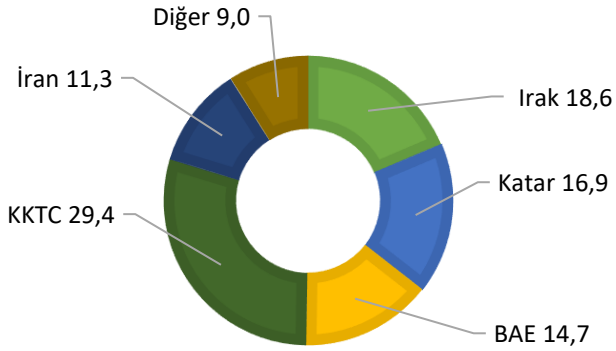
sadece %9'u kadar dana eti ithalat etmiştir. Türkiye aynı yıl 183 ton da ihracat gerçekleştirmiştir. 2019 yılında 1.075.533 ton sığır eti üreten Türkiye, geçen yıla göre üretimini %7,1 oranında artırmıştır. TÜİK verilerine göre 2019 yılında Türkiye'de 2 yaş ve daha büyük erkek sığır sayısı geçen yıla göre %10,8 artarak 850.635 baş, 1-2 yaş arasındaki erkek sığır sayısı %0,4 artarak 2.177.810 baş, 1 yaşından küçük erkek sığır hayvan sayısı ise %3,6 artarak 2.354.486 baş olmuştur.

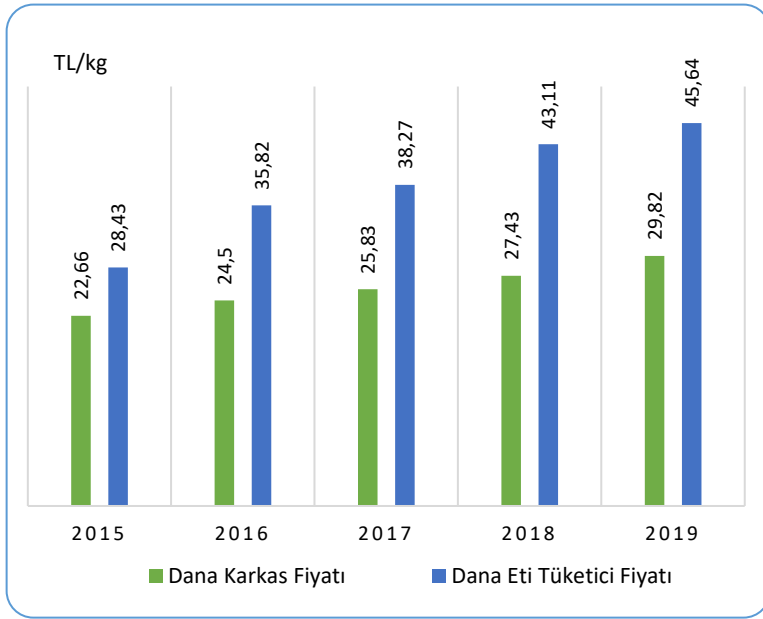
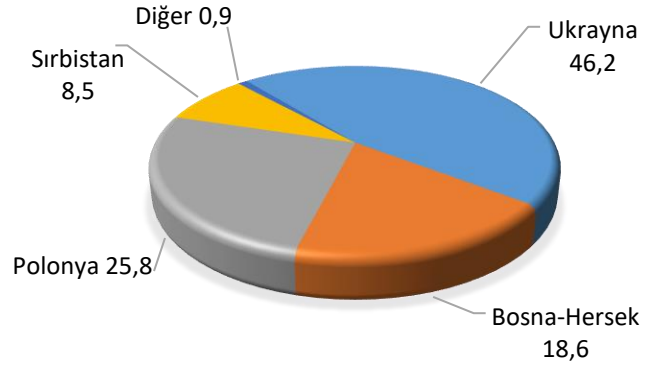
Destekleme politikaları;

Dana eti üretimini artırmaya yönelik olarak üreticilere 300 başa kadar, 12 aylıktan büyük ve Bakanlıkça belirlenen karkas ağırlığının üstünde olan mevzuata uygun kesilen erkek hayvan için 250 TL besilik erkek sığır desteği ödenmektedir. GAP, DAP, DOKAP ve KOP kapsamındaki illerde e-ıslah veri tabanına kayıtlı sığırlarda, etçi ve kombine ırklarla tohumlama yaptıran yetiştiricilere anaç sığırlar için 350 TL, doğan buzağılar için de 150 TL destekleme verilmektedir.

Türkiye'nin sığır eti ihracatı yaptığı ülkeler (2019, %)

Türkiye'nin sığır eti ithalatı yaptığı ülkeler (2019, %)

USDA verilerine göre AB sığır karkas fiyatları 2019 yılında bir önceki yıla göre %6,6 düşerek 3,72 €/kg, ABD'de ise %5,5 artarak 3,66 €/kg seviyesinde gerçekleşmiştir.

Ankara Ticaret Borsasının verilerine göre, dana karkas fiyatı 2018 yılında ortalama 27,43 TL/kg iken, 2019 yılında %8,71 oranında artarak ortalama 29,82 TL/kg olarak gerçekleşmiştir.

TÜİK verilerine göre dana eti tüketici fiyatı 2018 yılında 43,11 TL/kg iken, 2019 yılında %5,87 artarak 45,64 TL/kg olmuştur. 2019 yılı ilk altı ayında ortalama 43,98 olan dana eti tüketici fiyatı, 2020 yılı ilk altı ayında %15,42 artarak ortalama 50,76 TL/kg olmuştur.

OECD-FAO verilerine göre 2019 yılında dünya kırmızı et tüketimi ortalama 20,1 kg/kşi olarak gerçekleşmiştir. Bu tüketimin yaklaşık %60'ını domuz eti oluşturmaktadır. Türkiye dana eti tüketim miktarı gelişmiş ülkelere göre daha düşük olmasına rağmen, dünya ortalamasının üstündedir. Dünya dana eti tüketim ortalaması 6,4 kg iken Türkiye'de kişi başına 12,99 kg dana eti tüketilmektedir. Dünya'da kişi başına en çok dana eti tüketen ülkeler 43,3kg/kşi Uruguay ve 39,7 kg/kşi ile Arjantin'dir. Kişi başı dana eti tüketimi AB-28 ülkelerinde 10,3 kg, Rusya'da 10,3 kg, Brezilya'da 24,6kg, ABD'de ise 26,7 kg'dır.

Türkiye Et ve Et Ürünleri Tüketici Fiyatları (TL/kg)

Ürünler	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020*
Dana Eti	23,27	23,80	24,66	28,43	35,82	38,42	41,63	43,11	45,64	50,76
Kuzu Eti	26,16	25,43	25,21	26,76	29,40	33,71	40,45	47,96	51,62	59,17
Sucuk	33,45	34,80	37,76	43,84	51,05	53,68	57,66	65,25	62,78	67,94
Salam	27,59	27,59	29,21	33,64	40,16	38,52	37,19	42,26	34,14	35,60
Sosis	25,73	27,83	29,25	32,88	33,10	34,55	37,96	41,18	38,03	40,49

Kaynak: TÜİK, *İlk altı aylık verilerdir. Erişim Tarihi:03.07.2020

	2015	2016	2017	2018	2019
Dana Karkas Fiyatı (TL/kg)	22,67	24,50	25,83	27,43	29,82
Kuzu Karkas Fiyatı (TL/kg)	22,18	26,98	31,72	37,68	40,65
Besi Yemi Fiyatı* (TL/ton)	750	878	1.004	1.263	1.465
Süt Yemi Fiyatı (TL/ton)*	780	924	1.077	1.393	1.579
1 kg dana etiyle alınabilecek besi yemi miktarı (kg)					
Dana Karkas/Besi Yemi	30,23	27,90	23,98	19,69	18,89

Kaynak: ^{1/} Dana ve Kuzu Karkas Fiyatları ATB, ^{2/} Yem Fiyatları TÜRKİYEM-BİR
*%10 bayi karı eklenmiştir. Erişim Tarihi:06.07.2020

Ulusal Kırmızı Et Konseyi verilerine göre 2020 yılının ilk beş ayında dana karkas fiyatları ortalama 35,62 TL/kg olarak gerçekleşmiş, Türkiye Yem Sanayicileri Birliği verilerine göre ilk beş aylık besi yemi ortalama fiyatı ise 1,619 TL olarak gerçekleşmiştir.

Üreticilerin 1 kg. karkas karşılığında alabildiği besi yemi her yıl azalmaktadır. Bu azalışın sebebi yem fiyatlarındaki artışın, karkas fiyatlarındaki artışa oranla daha yüksek olmasıdır.

GENEL DEĞERLENDİRME

Dünyadaki gelişmeler incelendiğinde 2020 yılında hayvancılık sektöründeki ekonomik büyümenin daralması beklenmektedir. Covid-19 pandemisinin tüm dünyaya yayılması bu daralmanın en önemli nedenidir. Covid-19 pandemisi tüketicilerin hayvansal proteine olan talebini azaltmıştır. Küresel dana eti tüketiminin büyük bölümü otel, restoran ve diğer kurumlar aracılığıyla sağlanmaktadır. Pandemi sürecinde restoran ve yemek servisinin yaygın olarak kapatılmasının yanı sıra turizm ve seyahatte azalma dana etine olan talebi düşürmüştür. Ayrıca nakliyede yaşanan aksaklıklar da küresel ticareti etkilemiştir. Pandemi sürecinin devam etmesi dana eti üretimi ve ticaretinde azalmanın devam edeceği beklentisini güçlendirmektedir.

Türkiye'nin ise canlı hayvan ve et ithalatı her yıl azalmaktadır. Kırsal alanda genç nüfusun azlığı, kente göçün devam etmesi ve besi işletmelerinin optimum büyüklükte olmaması hayvancılığın önemli sorunları olarak varlığını korumakla beraber 83 milyonu aşkın nüfus, 45 milyon civarında turist ve yaklaşık 5 milyon göçmene, sürdürülebilir güvenli gıda arzını sağlamak ve uluslararası rekabet edebilir tarım sektörü oluşturabilmek için hayvancılık sektörüne önem veren Türkiye, hayvancılığa verilen desteği her yıl artırmıştır. Verilen destek, uygulanan proje ve yapılan yatırımlarla geline nokta 455 milyar 67

milyon TL tarımsal üretim değerinin, %57'si olan 259 milyar 236 milyon TL'sini hayvansal üretim değeri oluşturmaktadır.

Türkiye'nin üreticinin korunması ve tüketicinin makul fiyattan et tüketmesini sağlamak amacıyla yaptığı canlı hayvan ve kırmızı et ithalatına ihtiyacı her yıl azalmaktadır. 2019 yılında bir önceki yıla göre dana eti ithalatını %90 oranında azaltan Türkiye, sadece 5.046 ton dana eti ithal etmiştir. 2020 yılında ise Covid-19 kısıtlamalarının henüz başlamadığı ilk üç aylık dönemde dana eti ithalat değeri geçen yılın aynı dönemine göre %86,6 oranında azalmıştır. Canlı hayvan ithalatı ise 2019 yılında bir önceki yıla göre %52,83 oranında azalarak 689.069 baş olarak gerçekleşmiştir. 2020 yılında ise yine pandemi kısıtlamalarının başlamadığı ilk üç aylık dönemde, bir önceki yılın aynı dönemine göre canlı hayvan ithalat değeri %27,91 oranında azalmıştır.

Türkiye'de dana eti üretim artışı, hayvan sayısının artışının yanı sıra karkas ağırlıklarının da artmasıyla oluşmaktadır. 2015 yılında ortalama 269,5 kg olan ortalama karkas ağırlığı, 2019 296 kg olarak %9,83 oranında artmıştır. Ayrıca 2019 yılında kesilen sığır sayısı bir önceki yıla göre %6,1 oranında artarak 3.633.730 baş olmuştur.

TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ (TEPGE)

Enstitümüz tarım, gıda, çevre ve kırsal kalkınma konularında ekonomik araştırmalar yaparak ve/veya yaptırarak başta TC Tarım ve Orman Bakanlığı olmak üzere, kamu ve özel sektörde karar alıcı birimleri bilgilendirmeyi, böylece araştırma sonuçlarına dayalı politikalarla/kararlarla ülke tarımının gelişimine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bilgi çağının gereklerini yerine getirebilen, konusunda üzerine düşen görevleri yapmaya yetkin ve güçlü bir kurumsal yapıya ulaşmayı hedeflemektedir.

<https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge>

Bilgi için: İsa YILDIRIM, isa.yildirim@tarimorman.gov.tr, +90 312 2875833